

αλάτι

Παρασκευή, 17 Μαρτίου 2017
9:54 πμ

Σημασία:

- Καρύκευμα φαγητών παραγόμενο από την θάλασσα. Υπάρχει και ορυκτό.

Ετυμολογία:

- Αρχ. αλς (ο) γεν αλός

Εγκυκλοπαιδικά

Ήταν πολύ σπάνιο και οι πληρωμές, των μισθοφόρων κυρίως, γινόντουσαν με αλάτι.

Ξενόγλωσσα

Λατινικά

Sal γεν. salis > salina=αλυκή, salario=μισθός, salariatus = μισθωτός, salsus αλμυρός> σάλτσα

sālārius, a, um sal.

I. Adj., of or belonging to salt, salt-: "annona," the yearly revenue from the sale of salt, Liv. 29, 37. —

B. Adj. prop.: Salaria Via, the road beginning at the Porta Collina, and leading into the country of the Sabines, so called because the Sabines fetched salt by it from the sea, the Salt Road, Plin. 31, 7, 41, § 89; Fest. s. h. v. p. 326 Müll.; Varr. R. R. 1, 14, 3; 3, 1, 6; 3, 2, 14; Liv. 7, 9; Suet. Ner. 48; id. Vesp. 12; "called Salaria (sc. via)," Cic. N. D. 3, 5, 11; Mart. 4, 64, 18. —

II. Subst.

A. sālārius, ii, m., a dealer in salted fish (post-Aug.), Mart. 1, 42, 8; 4, 86, 9: "CORPVS SALARIORVM," Inscr. Orell. 1092. —

B. **sālārium**, ii, n. (sc. argentum; cf.: calcearium, congiarium, vestiarium, etc.); orig., the money given to the soldiers for salt, salt-money; hence, post-Aug. (v. Dio Cass. 52, 23, and 78, 22), in gen., a pension, stipend, allowance, salary (cf.: honorarium, annuum, merces, stipendium): (sal) honoribus etiam militiaeque interponitur, salariis inde dictis, magnā apud antiquos auctoritate, Plin. 31, 7, 41, § 89: non pudet tribunorum militarium salariis emere (candelabra), i.e. for as much as the salary of a military tribune amounts to, id. 34, 3, 6, § 11; cf. Juv. 3, 132: "salarii loco," Sen. Ep. 97, 2: "comites salario sustentare," Suet. Tib. 46: "senatorum nobilissimo cuique ... annua salaria constituit," id. Ner. 10; cf.: "salarium proconsulari solitum offerri Agricolaē non dedit," Tac. Agr. 42; Plin. Ep. 4, 12, 2; Dig. 34, 1, 16: "salarium annuum," ib. 2, 15, 8, § 23; hence, a meal: "jam salarium dandum est," Mart. 3, 7, 6.

Συνώνυμο αννώνα

Ἄνωνα. Annona. Stipendium. Suidas simpliciter dixisse contentus fuit, ἀνώνα, ρωμαϊκὴ λέξις. Glossæ veteres Græcolatinæ explicant ἀνώνα. Salarium. Iterum alibi. ὁ ἐπὶ τῆς ῥωμαϊκῆς ἀνώνας ἀπαμνηστῆς. Oripator. Basilic. Eclog. LIV. μηδὲν παντελῶς δαπὸ τῶν ἀνώνων, μηδὲ τῶν δείψ οἴκω, σιτὸς παρεχέσθω. Petrus Chrysológus Serm. CLXIII. Quis rex devotis militibus debitam non procurat annonam? Occurrit passim.

Ιταλικά

sale > insalata=salata, salario, salariato

Αγγλικά **salt**

Γαλλικά **sel**

Salé = αλατισμένο > μπατόν σαλέ = είδος αλμυρου μπισκότου

Το αλάτι στα αλειφιάτικα λεγεται **γνώση** και η αλατοθήκη ή αλατιερα λεγεται **Κουτελο**.

BRW-1001-15 ΤΑ ΑΛΕΙΦΙΑΤΙΚΑ - Η ΔΙΑΛΕΚΤΟΣ ΤΩΝ ΓΑΝΩΤΖΗΔΩΝ ΤΗΣ ΗΠΕΙΡΟΥ

Εικόνες

ΑΛΑΤΙΕΡΑ ΚΑΙ ΑΛΑΤΙ

ΑΛΑΤΟΠΙΠΕΡΙΕΡΑ

(ΣΧΗΜΑΤΙΚΑ ΜΟΙΑΖΕΙ ΜΕ ΤΗΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΠΟΥ ΗΤΑΝ ΑΠΌ ΦΘΗΝΟ ΓΥΑΛΙ)

Αναφορές στην Καινή Διαθήκη.

Ματθαίος, 5:13 υμεις εστε το αλας της γης εαν δε το αλας μωρανθη εν τινι αλισθησεται εις ουδεν ισχυει ετι ει μη βληθεν εξω καταπατεισθαι υπο των ανθρωπων

Λουκάς, 14:34 καλον ουν το αλας εαν δε και το αλας μωρανθη εν τινι αρτυθησεται

Φράσεις

Φάγαμε ψωμί κι αλάτι

Το να φάμε ψωμί και αλάτι με κάποιον είναι συμβολική χειρονομία επισφράγισης φιλίας και

συμμαχίας. Λέγεται όμως με την έννοια περάσαμε πολλά μαζί (στη δουλειά, στο στρατό κλπ)
Πβλ.

Σ' έσέν' ' Αχμέτ μπουλούκμπαση, σ' όλα τα παλληκάρια.

Ψωμί κι' αλάτι φάγαμε και πάλι θέ νά φάμε.

Τον Φώτη να βαρέσετε, τον Φώτη το Ζηδρούλι

Ο,τι είπαμε: νερό κι' αλάτι

Εννοείται να διαλυθεί, να ξεχαστεί. Ανάλογο «περασμένα ξεχασμένα!»

άλα και κύαμον

Επί των ειδέναι μεν τι προσποιουμένων, ουκ ειδότην δε. Επει οι μαντιες ειώθασι τιθέναι τον άλα και κύαμον προ των μαντευσόμενων. Όθεν και τοις των απορρήτων κοινωνούσι κύαμον ετίθουν. Πβλ. Κουκία εφάγες κουκία μαρτυρεις.

Ζηνοβίου Παροιμιαί 25

Cum grano salis

Με ένα κόκκο αλατος

Μια αλήθεια που μεταδίδεται αλατισμένη, παραφουσκωμένη και συνεπώς αλλοιωμένη. Δεν πρέπει να της δίνουμε σημασία.

σφίγγουν τα πράγματα

Η κατάσταση γίνεται ακομα πιο δύσκολη

Τα προβατα οταν τρωνε **αλάτι** αποκτουν πιο σφικτο κρεας.

Πράγματα > πράματα> πράτα και πράτα < πρόατα< πρόβατα.

Πρόβατα και πράτα = χρήματα όπως από το recus> pecuniae

Αριστοφάνους - Σφήκες

312. πράγματα βόσκειν: 'Ο λόγος εκ Θησέως Εὐριπίδου. ἐκεῖ γὰρ ταῦτα λέγουσιν οἱ ταττόμενοι παῖδες εἰς βορὰν τῷ Μινωταύρῳ. 10

Πβλ.

« Ἀπὸ τὰ πράτα ἔρχομαι, 'σ τὸ σπῆτί μου πηγαίνω·

» Πάγω νὰ πάρω τὸ ψωμί, κ' ὀπίσω νὰ γυρίσω. — »

Ο βοσκόσ και ο Χάρος - Δημοτικό 9507.99

Επίσης, την ημέρα της Ανάληψης οι τσοπάνηδες, γιδαραίοι ή προβαταραίοι είναι αυτοί, "αλατίζουν" τα κοπάδια τους. Ταΐζουν, δηλαδή, τα γιδοπρόβατά τους αλάτι κι αν τους ρωτήσεις γιατί, σ'απαντούν: Τ'αλάτι δίνει στα ζωντανά δύναμη κι όρεξη, βόσκουν πιο πολύ, πίνουν πιότερο νερό και νοστιμίζει το κρέας τους. [...]

Β.Λαμνάτος, "Οι μήνες στην αγροτική και ποιμενική ζωή του λαού μας".

αρνι

άλώνητα δουλάρια

άλώνητος: ο αγορασμένος με αλάτι (Άλας και ωνούμαι = ψωνίζω, αγοράζω)

Ευτελείς δούλοι από τη Θράκη επειδή οι Θράκες αντάλλασσαν δούλους με αλάτι. Ζηνόβιος.2.12.

Προλήψεις - Παραδοσεις

Ριχνεις αλατι πισω από την πορτα και βαζεις και τη σκουπα αναποδα. Ετσι ο ανεπιθυμητος επισκεπτης αποχωρει αμεσως. Το μετρο είναι πολύ πιο αποτελεσματικο αν η διαδικασια γινει ενωπιον του επισκεπτου.

"Άλας έπισπεΐραι :

ἔθος Κυπρίων απειχρόντων κριθάς μεθ' ἄλός καταράσθαι τισιν ('Ησυχ.). Παρά τοις νυν Κυπρίοις δεν διετηρηθη μὲν αὐτὴ ἢ συνηθεια, ἀλλ' ἀντ' αὐτῆς ὑπάρχει ἐτέρα λίαν· παράδοξος: ὅταν ἐν τῇ πρὸς τινας ἐπισκέψῃ του κάθηταί τις πολλὴν ὥραν, καὶ βαρύνωνται αὐτόν, ἢ υπηρέτρια ἢ καὶ ἡ θυγάτηρ τῆς οἰκοδεσποίνης λαμβάνει ἐπτὰ βώλους μικροῦς ἀλατος ἀμίλητου καὶ ρίπτει αὐτοὺς προφυλακτικῶς ὑπὸ τὸ κάθισμα του ἐπισκεπτου, οὗτοι δ' ἐχουσι τίν θυματοποιόν δύναμιν εὐθύς νὰ τον κάμωσιν ν' ἀναχώρησιν. Καὶ ἡδη δ' ἐν τισὶ μέρεσι τῆς Ἑλλάδος βλέπομεν διασωζομένην τὴν ἀρχαίαν Κυπριακὴν συντήθειαν του σπεῖρειν ἄλας (ἐν Πόρω) ἢ στάκτην ἢ χῶμα (ἐν Ἀθήναις) ὀπίσθην τίνος, ὅταν θέλωσι νὰ τον καταρασθῶσι νὰ μὴν δεῖ προκοπὴν εἰς τὴν ζωὴν του.

9453.191 [251]

Ομόηχα

Ἀλλὰς - το λουκάνικο καὶ ἀργότερα ὅλα τὰ συναφῆ τὰ ἀλλαντικά (τὰ δι' ἀλατος ταριχευθεντα).

**Ἀλλᾶς, ἄντος. ὁ. lucanica, farcimēn. a sausage.
πωλεῖν τε τοὺς ἀλλάντας, ἀλλὰ καταγελάς ;
ib. 161.**

παραγωγή

Ἀλλαντοπωλεῖω. vendo farcimina. to sell sausages. ἡλλαντοπωλεῖς ἔτεον, ἡ' πὶ ταῖς πωλαῖς ; Equit. 1245.

Ἀλλαντοπωλῆς, ου. ὁ. qui vendit farcimina. a sausage-seller. ἀλλαντοπωλῆς ; ὦ Ποσειδῶν, τῆς τεχνῆς. ib. 143. SYN. Ἐντεροπωλῆς.

9490.74

Ἀττικὸ ἄλας

Χιούμορ, αἰσθησι τοῦ ἀστείζεσθαι

Παροιμίες

- Ἀλήθεια χωρὶς ψέματα φαῖ χωρὶς ἀλάτι
- Ἀλάτι παεὶ στὴν ἀλυκὴ καὶ φρύγανα στὸ λογογ.
Ἀναλογὸ τὸ **Γλαυκα εἰς Ἀθῆνας**
- Τὴν ἀλήθεια πάντα κράτει καὶ τὸ ψέμα ας ἔχει ἀλάτι
- Ὁ ποὺ κατουράει τὴ θάλασσα τὸ βρίσκει στὸ ἀλάτι.

Ποίηση

Σαν πεθάνω στὸ καράβι
Ρίξτε με μεσ τὸ γιᾶλό
Νὰ με φάνε τὰ μαύρα τὰ ψάρια
Καὶ τὸ **αρμυρό** νερο.
Λαῖκο

ἔφαγε ἡ κάψα τὰ χωράφια τοὺς
ἡ **αρμύρα** πότισε τὰ σπῖτια τοὺς
ἀπὸ τὶς τρύπες τοῦ πανωφοριού τοὺς
μπαινοβγαίνει ὁ θάνατος
Ριτσος - Ρωμωσύνη

Πολες φορές στην ομιλουμένη το λ του αλμυρός ρινεται ρ πβλ και
Αρμυρείκια = παραθαλάσσια χορτα.

Copyright© 2017 by Aris Stougiannidis